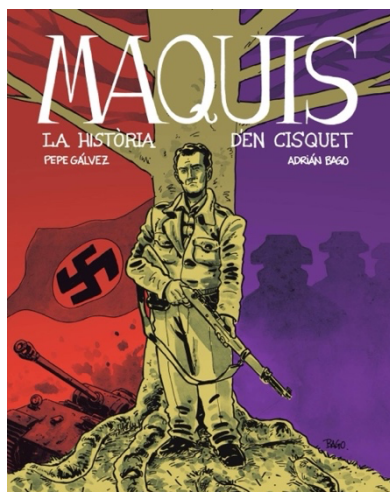

La memòria dibuixada d'un guerriller

Autoria: Adrián Bago i Pepe Gálvez
 Títol: *Maquis. La història d'en Cisquet*
 Editorial: València, Desfiladero, 2024
 94 pàgines

El còmic ha participat en la tradició gràfica del testimoniatge dels desastres causats per les guerres. Quan el còmic pretén descriure fets històrics ha de comptar amb la informació que li ofereixen els historiadors però també els testimonis dels fets o dels familiars dels protagonistes, les entrevistes personals, les memòries, etc. En els còmics publicats a Espanya al llarg d'aquestes darreres dècades hi ha els que dibuixen la retirada de les tropes republicanes i de la població civil a finals de la guerra civil, l'exili, els camps de concentració francesos i els d'extermini nazi i la resistència armada a la dictadura franquista.

Molts dels exiliats que creuaren la frontera durant la retirada van incorporar-se com a voluntaris a la lluita contra el nazisme formant part de les tropes aliades o de la resistència francesa. Després, en sentenciar la derrota nazi, milers d'ells van formar part de la guerrilla antifranquista que va participar en l'Operació Reconquesta d'Espanya la tardor del 1944, com el protagonista del còmic que comentem. Avortada eixa operació militar, part dels guerrillers supervivents actuaren a la Península principalment durant les dècades dels quaranta i cinquanta en agrupacions preexistents o en partides de noves agrupacions. Ja entrada la dècada dels seixanta, encara els últims guerrillers

anarquistes van oposar resistència armada al règim. Les agrupacions, partides i grups més pròxims a la frontera van ser les que van continuar un incansable trajecte d'anada i tornada cap i des de França, des d'on es nodrien de propaganda, armes i nous guerrillers que vivien a l'exili.

La resistència armada contra el franquisme és mostrada per referències breus en còmics que tracten temes contemporanis a la lluita armada i en els àlbums complets dedicats exclusivament al maquis o a les xarxes d'evasió. Entre els més complets i coneguts citarem *Estraperlo y tranvía* d'Alfonso López (2007), *Primavera Tricolor 2: guerrilles de la Llibertat* de Carles Santamaría i Pepe Farruqo (2008), *Sordo* de David Muñoz i Rayco Pulido (2008), *Mil vidas más* (2010) d'Alfonso López, Pepe Gálvez i Joan Mundet, *El Maquis* de Juan Sanz Escorihuela (2012), *El pico de los cuervos: matar a Franco* (2013) de Mikel Begoña i Iñaket, *El viaje a la luz* de Ruma Barbero (2019) i *Frontera de Ordesa: red de evasión Ponzán* de Juanerete i David Tapia (2020).

Maquis. La història d'en Cisquet (2024) és un àlbum d'extensió curta (no arriba al centenar de pàgines) que narra la biografia de Francesc Serrat Pujolar (Cisquet). La biografia està entre les relacions diverses entre còmic i memòria que també inclouen l'autobiografia, la memòria directa, la memòria-ficció, l'assaig històric i el còmic periodístic. Els còmics que expliquen la nostra història recent, que reivindiquen la memòria democràtica majoritàriament inserten pròlegs, epílegs, notes històriques en general, material fotogràfic personal o editat, entrevistes als protagonistes reals del relat dibuixat, esbossos i notes de l'autor... i en *Maquis* també ho trobarem. Raül Valls i Lucea, d'Amical Antics Guerrillers de Catalunya, escriu un pròleg que explica la vida – curta perquè va ser afusellat als 24 anys– i el compromís de Cisquet (amb la guerrilla comunista antinazi i antifranquista). Un pròleg que sintetitza el context històric que van viure els antifeixistes a la França ocupada i a l'Espanya del primer franquisme. El text és il·lustrat amb fotos en les quals apareix el protagonista, gravats de Víctor Belmús contemporanis als fets i els segells de la Joventut Combatent com a bons d'ajuda als empresonats.

Els autors de *Maquis* són ben coneguts dels lectors del còmic. Pepe Gálvez té una important trajectòria com a guionista, dibuixant i crític del món del còmic. Adrián Bago –jove autor que dibuixa sobre temàtiques diverses– ha publicat vinyetes en diferents

revistes com ara *Kiss comix*, *Saxifono* o *Alta tensió* i àlbums com ara *Bibelots* (2022). A més, Desfiladero, l'editorial valenciana que el publica, té una valuosa col·lecció anomenada *Memòria gràfica* que inclou *Maquis* editat en català (2024) i espanyol (2025).

La novel·la gràfica de Gálvez i Bago explica la vida de Cisquet, militant antifeixista d'Olot, que va lluitar a la guerra civil, amb els guerrillers contra l'ocupació nazi de França i a terres catalanes durant el franquisme fins que va ser capturat, empresonat i afusellat al camp de la Bota de Barcelona. La coberta amb els colors de la bandera de la Segona República espanyola, amb un Cisquet armat i amb el fons de la creu gamada i les ombres de la guàrdia civil anticipa clarament l'argument. La història és narrada circularment: comença amb un Cisquet (a la presó model de Barcelona el 25 de febrer de 1945) que espera ser executat i acaba amb la seua mort mentre llegim en les cartel·les de les darreres vinyetes fragments d'una carta que ha enviat de manera clandestina al PCE. Enmig la vida del guerriller comunista des de la retirada familiar des d'Olot, l'internament a diversos camps de concentració francesos i a les companyies de treballadors estrangers i les diferents accions armades on ell n'és un dels protagonistes entre les quals destaquen l'alliberament de Foix i del departament d'Arieja.

La història és dibuixada en tons bicolores i amb aiguades i mostra un ritme reflex de les accions guerrilleres. Les vinyetes (amb vores i amb forma quadrada i rectangular majoritàriament) són plenes d'onomatopeies que reproduïxen l'enfrontament armat amb nazis (més de la meitat de l'àlbum) i franquistes. La narració segueix un ordre cronològic amb les el·lipsis que acceleren l'acció dels guerrillers però s'evita dibuixar les tortures a les quals va ser sotmès a la comissaria de via Laietana de Barcelona.

Els còmics són obres de ficció, tot i que abasten termes històrics, però no són llibres d'història. La reivindicació de la nostra memòria coincideix amb la modernització del còmic (des de finals del segle XX). Són ficcions que arriben a llocs on els historiadors no arriben. *Maquis. La història d'en Cisquet* n'és un bon exemple.

Josep V. Garcia Raffi